

національними проектами. На рівні регіонів з метою розбудови регіональної інвестиційної інфраструктури, активізації інвестиційної діяльності та сприяння розвитку економіки регіону утворюються регіональні центри з інвестицій та розвитку.

Запропоновані концептуальні засади діяльності зазначених інфраструктурних складових:

- моніторинг інвестиційного потенціалу ринкового середовища;
- оцінювання і систематизація інвестиційного потенціалу кожного окремого учасника інвестиційного ринку;
- диференціювання можливого інвестиційного потенціалу на ринку інвестиції і формування можливих інвестиційних потоків;
- оптимізація сформованих інвестиційних потоків за їх об'ємом, часом та місцем споживання;
- формування альтернатив можливих майбутніх управлінських рішень для кожної окремої інфраструктурної складової;
- наявність зворотних зв'язків між інфраструктурними складовими і суб'єктом управління інвестиціями;
- адаптація функціонування кожної окремої інфраструктурної складової до умов змін в середовищі.

Література:

1. Указ Президента України № 1085/2010 від 12 травня 2011 року «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади»
2. Крикавський Є.В., Чухрай Н.І., Васелевський М. Актуальні аспекти створення інформаційно-логістичної інфраструктури // Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. „Інноваційна діяльність в системі державного регулювання”. – Івано-Франківськ: ІФДТУНГ, 1999. – Ч.ІІ. – С.152-154.
3. Миценко А.В. Методы управления инвестициями в логистических системах, с. 134
4. Финансовая информатика [Текст] : учебное пособие / К. Г. Скрипкин. – М. : ТЕИС, 1997. – 160 с.
5. Савіна Н.Б. Центри управління інвестиціями як елемент логістичного контролінгу Маркетинг та логістика в системі менеджменту: НУ “Львівська політехніка”. – 2004. – с. 277 – 280

УДК 342 97:351.74(477)

В.В. Новіков

к. ю. н., доцент

Львівський державний університет
внутрішніх справ

ІСТОРИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ЦЕРКВИ І РЕЛІГІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УКРАЇНІ

У статті розглядаються окремі історико-правові етапи формування правового статусу Церкви і релігійних організацій в умовах становлення громадянського суспільства правової держави.

Ключові слова: *релігія, Церква, релігійні організації, правовий статус, православ'я, монастир, монастирський наказ.*

В статье рассматриваются отдельные историко-правовые этапы формирования правового статуса Церкви и религиозных организаций в условиях становления гражданского общества правового государства.

Ключевые слова. *релігія, Церковь, церковные организации, правовой статус, православие, монастырь, монастырский приказ.*

The article discusses some of the historical and legal problems of formation of the legal status of churches and religious organizations in the development of civil society law.

Key words. *religiya, church, church organization, legal status, Orthodox, Monastir, a monastic order.*

Постановка проблеми. Право громадян на свободу світогляду і віросповідання, проголошене у ст. 55 Конституції України потребує створення правових механізмів його реалізації.

Останнім часом вплив Церкви, релігійних норм і цінностей на життя суспільства у постсоціалістичних державах помітно посилюється. Це пояснюється певною мірою істотними змінами умов життєдіяльності і

підходом до релігії як до феномену духовного відродження народів. Це зумовлює підвищення інтересу науковців до питань визначення правового статусу Церкви і релігійних організацій.

В Україні Церква відокремлена від держави, а релігійні організації є учасниками різного роду правовідносин, зокрема, ці вільно-правових.

З ускладненням суспільних взаємозв'язків постійно зростає значення релігійних організацій, оскільки вони, як правило, представляють групові інтереси членів суспільних об'єднань. У зв'язку з чим виникає потреба у набутті ними статусу суб'єктів права.

Законодавча концепція надання Церкві і релігійним організаціям правового статусу в Україні формувалася в умовах панування державної власності та адміністративно-командної системи, домінування державних інтересів над приватними і тому вона не відповідає вимогам сьогодення.

Не зважаючи на прийняття закону України «Про свободу совісті та релігійні організації» 23 квітня 1991р., багато питань пов'язаних із діяльністю Церкви і релігійних організацій, їх правовим статусом, здійснення основної діяльності та діяльності, яка не відповідає основній меті Церкви потребує негайного розрішення.

Релігійні організації є лише окремими організаційно – правовими формами і як первинні категорії, мають бути належним чином оформлені законодавчо.

Аналіз досліджень проблеми. Питання дослідження правового статусу Церкви і релігійних організацій, його історичного становлення привертало увагу вчених різних галузей науки: юристів, соціологів, теологів, таких як: О.А. Амбросімов, Г.Ю. Афанов, С.П. Братусь, М.Ю. Валяса, П.І. Гараджа, В.П. Грибанов, Д.В. Дождьов, І.М. Кучеренко, І.М. Яблоков та ін..

Однак їх інтереси обмежувалися проблемами взаємовідносин держави і Церкви в Україні. Постає необхідність більш ґрунтовного дослідження проблеми правового статусу Церкви і релігійних організацій.

Мета статті. Проведення аналізу історичного процесу формування правового статусу Церкви і релігійних організацій, дослідження етапів його становлення у продовж розвитку нашого суспільства, виявлення потреб, що задовольняються Церквою для подальшого моделювання правових засобів їх забезпечення.

Виклад основних положень. Історія повчає, що всякий нарід, не зважаючи на ступень розвитку його культури, має якусь релігію. Вона служить йому для пояснення містерії життя, навколишніх сил природи та встановлення певного порядку співжиття між людьми. [1, с. 7].

Рідною вірою українців є їх етнічна культура, яку в науці прийнято називати язичництвом. Етнічні релігії має кожен етнос, оскільки духовна культура народів є початковою для кожного з них, а привнесена чужа культура може накладатися на початкові рідні вірування, синкретизуватися з ними, поступово витісняючи те, що колись було для етносу природним. Українське язичництво в широкому розумінні означає сукупність релігійних вірувань .

Язичницька релігія східних слов'ян до VIII-IX ст.ст. набула порівняно розвинених форм. Культ поклоніння передбачав жертвопринесення. Керівництво релігійними відправленнями здійснювалося жрецькими. Етнічна релігія автохтонного населення України налічує багатотисячну історію, вона старша християнства на 7 тисяч років. [2, с. 34].

Правовий статус Церкви і релігійних організацій почав формуватися після запровадження християнства у Київській Русі. У 988 році православ'я було проголошено офіційною державною релігією Стародавньої Русі. Церкви будувалися на місцях «язичницьких» храмів або язичницькі храми перетворювалися на християнські. Церковники займалися заміною «язичницьких» понять християнськими. [3, с.56]. Після прийняття християнства, при Ярославі Мудрому, в Києві була створена митрополія на чолі з митрополитом, греком за походженням, Леонтієм. Православ'я перетворилось в пануючу релігію російської держави, одночасно це привело до створення міцної та впливової організації на Русі – Російської православної церкви. Упродовж X-XII ст. Церква змогла розповсюдитися на території Русі, створивши розгалужену структуру. На чолі її стояв київський митрополит, якому підкорялися єпископи. По всій країні з'явилися монастирі, які зосередили в своїх руках значні матеріальні кошти.

Наприкінці XI і початку XII ст.ст. Церква на заході вперше отримала статус юридичної особи, та стала незалежною від імператорів, царів та феодалів.

Для визначення прав російської Церкви, як самостійної установи в російському громадянському суспільстві, при прийнятті християнства був прийнятий діючий узаконений грецький Номоканон. Номоканон послужив підставою тільки в справах церковних, а в справах, згідно яким Церква є членом громадянського російського суспільства, вона в ті часи, керується статутами, які видаються російськими князями.

До кінця XV ст. Російська Православна Церква ділилася на єпархії, якими керували єпископи. Нижчою ланкою Церкви був приход. Центром приходського життя вважався храм. Церкві були передані важливі державні функції. Церква також володіла значними матеріальними коштами . [4, с.101].

З часом окремі Церкви і монастирі починають отримувати у власність землі та іншу нерухомість, тобто одержують певну економічну самостійність.

В цей період монастирі отримали широке розповсюдження і відігравали важливу роль в становленні Церкви. Монастирі були в кожному давньоруському місті або його передмісті, вони були частиною міської структури і структури князівського управління.

Визначаючи місце монастирів в соціальній структурі XI-XIII ст.ст., необхідно відзначити, що вони виступали формою соціальної організації людей, які, слідуючи християнським ідеалам, відмовились від прийнятих в світському суспільстві норм життя. Господарська діяльність ставала необхідною функцією монастиря, коли він перетворювався з маленької обителі у велику спільноту.

У цей період Церква володіла населеними селянами землями як вотчинами і була зацікавлені в збільшенні своїх володінь.

До XV ст. Церква зуміла розповсюдити християнство не тільки в містах, а й на віддалені сільські території. Всі, хто відносив себе до Церкви, визнавалися християнською спільнотою. Ознаки організації помітні в тому, що прихожани означеного храму обирали відповідальну особу приходу.

В XIV-XV ст. російська православна Церква виступає однією з ланок феодального апарату влади.

Духовні феодалі підтримували сильну центральну владу, розраховуючи за її допомогою не тільки забезпечити підкорення залежних людей, але й домогтися розгрому «єресей» як форми протесту проти офіційної Церкви.

На початку XVIII століття на теренах Російської імперії явища церковного життя тісно сплелися з політичними явищами, так як Церква, починаючи з 20 – років XVIII століття перетворюється у знаряддя державного управління. Скасовується патріаршество і встановлюється державна церковність – православ'я.

З прийняттям церковної реформи Петра Першого, Церкву віднесено до ряду державних установ, а з початку XIX століття в офіційному словживанні навіть сам термін «Церква» замінюється терміном «Відомство православного сповідання».

У 1701 р. Петром Першим був встановлений «Монастирський Наказ». Наказом від 30 грудня 1701 р. цар відібрав у монастирів право розпоряджатися своїми прибутками. Монастирський Наказ, втручався у внутрішній уклад монастирського життя. Наказано було провести перепис монахів, переходи із одного монастиря до іншого заборонялися, так само як здійснення постригу без дозволу царя.

Церква підпала під державну централізацію і стала однією з установ держави.

Крім того, Церква повинна була виконувати низку державних функцій: керівництво початковою освітою, запис актів цивільного стану, нагляд за політичною благонадійністю громадян. І в цей час Церква була однією із установ держави.

В епоху Великих реформ Олександра II відбулися певні зміни по відношенню до Церкви. Збільшилась кількість прав приходського духовенства в церковному управлінні на місцях, збільшується кількість церковноприходських шкіл, випускники семінарій отримують дозвіл на навчання в університетах. Таким чином намагалися відокремити Церкву від держави та надати їй статусу юридичної особи приватного права.

У царській Росії Православна Церква займала привілейоване становище; вона була державною Церквою і з часом стала Відомством православного сповідання. Всі інші релігії держава або відкрито переслідувала, або в кращому випадку, толерувала їх. В старій Росії православні піддані користувалися всіма правами, тоді як члени інших деномінацій вважалися єретиками, а їхні права були обмежені. Це стосувалося зокрема, права займати урядові посади, права на отримання освіти чи проживання у окремих районах дореволюційної Росії (як у випадку євреїв).

Нерівне становище, яке займали Церкви та релігійні організації в царській Росії, сприяло розпалюванню релігійного або національного антагонізму і часто призводило до кривавих конфліктів. [5,с.215].

Виникла необхідність у прийнятті закону «Про віротерпимість» і вирішенні проблеми відносин держави та Церкви. Однак, відокремлення Церкви від держави, не визнавалося. 17 квітня 1905 року був виданий царський наказ, відповідно до якого старообрядці отримали право будувати Церкви, молельні та відкривати нові приходи.

Реформи 1905-1906 рр. корінним чином, змінили всі світські сфери життя, однак вони незачинили Церкву, яка залишилася у веденні обер-прокурора .

У 1914 р. в Україні діяло 8 606 парафій, які обслуговувало 32 246 священників. На території 9 губерній налічувалося 131 монастир, де проживали 4 691 чернець та 10 331 послушник. Окрім цього, релігійні потреби населення задовольняли 3 174 уніатські церкви та 79 монастирів УГКЦ. [6,с.96].

У 1917р. Тимчасовим урядом від 2 серпня 1917 року була видана постанова «Про свободу совісті». Згідно якої, громадяни мали право сповідувати будь-яку релігію, без переслідувань та обмежень, дозволявся вільний перехід до інших релігій без спеціальних дозволів і становище громадянина у суспільстві не залежало від його віросповідання.

Після жовтневих подій 1917 року релігійні організації, зокрема Церква втратили своє панівне становище, «так як не могла співіснувати з антирелігійною за своєю суттю радянською державою», крім того вона залишилася без єдиного керівника.

За доби Центральної Ради Церква не була відокремлена від держави, а її справами займалось генеральне секретарство (міністерство) внутрішніх справ, де існував департамент сповідань.

Період Гетьманської республіки характеризується проголошенням Православної Церкви «первенствующою» конфесією Української держави. Гетьманський уряд вирішує питання державного утримання церковних інституцій і церковнослужителів. [7, с.138]. 22 січня 1919 р. Тимчасовим Робочо-Селянським Урядом України був прийнятий декрет «Про відокремлення церкви від держави і школи від церкви». Найважливішою проблемою яка була вирішена

декретом, було визначення цивільно-правового статусу релігійних організацій, ґрунтованого на принципі рівноправ'я і загальних положеннях про приватні товариства та союзи. Організаційно оформившись у жовтні 1921 р., УАПЦ одразу заявила про свій намір бути аполітичною організацією, займатися виключно вирішенням проблем церковного й духовного НКВС УРСР надав право малочисленим групам віруючих громадян одного й того ж віросповідання об'єднуватися в релігійні товариства в межах району.[9,с.643].

1 вересня 1929 року НКВС РРФСР розробив інструкцію №328 «Про права і обов'язки релігійних об'єднань і прийняв постанову №329 «Про реєстрацію релігійних об'єднань». Згідно з якою релігійні організації повинні були до 1 травня 1930 року пройти нову перереєстрацію .

Конституція СРСР 1936 року також декларувала свободу «відправлення релігійних культів» (але не релігійної проповіді). Жорстока адміністративна політика протягом 30 років здійснювалася по відношенню до всіх конфесій СРСР.

З початком Великої Вітчизняної війни починає змінюватися політика радянської держави по відношенню до Церкви. Нова державно-церковна політика була складною і мала безліч протиріч, вона змінювалася відносно до того як змінювалося становище на радянсько-германському фронті.

В 1943-45 роках Радою Народних комісарів СРСР було прийнято біля 20 постанов і розпоряджень, які стосувалися регулювання діяльності релігійних об'єднань.

22 серпня 1945 р. урядом прийнято доповнення до Закону 1929 р. про церковні організації яке надало їм статус «обмеженої юридичної особи ». Церковним організаціям, включно з монастирями, надано права юридичної особи у справах оренди, будівництва й купівлі у власність для церковних потреб будинків, транспорту й знарядь праці.

Наприкінці 1980-х на початку 1990-х рр. права релігійних організацій в Україні було значно розширено, поступово змінювався їх правовий статус.[10,с. 79].

У 1988 року було скасовано одіозну інструкцію «Про застосування законодавства про релігійні культури» (1961 р.), яка, крім іншого, прямо забороняла реєстрацію «антигромадських сект».

1 жовтня 1990 року був прийнятий Закон СРСР «Про свободу совісті і релігійні організації», який затвердив за окремими приходами і церковними установами, в тому числі і Патріархією, право юридичної особи. У Церкви з'явилося право набувати на праві власності нерухомість, захищати свої інтереси в судовому порядку, релігійні організації могли тепер брати участь в суспільному житті і користуватися засобами масової інформації.

Закон України « Про свободу совісті та релігійні організації» 23 квітня 1991 р. на відміну від «Положення про релігійні організації в УРСР», передбачав права громадян не лише поділяти, але й поширювати релігійні погляди; навчатися релігії у релігійних громадах, школах тощо, у тому числі й за кордоном; претендувати на альтернативну службу; встановлювати й підтримувати зв'язки одновірцями інших країн; здійснювати паломницькі подорожі; одержувати й перевозити релігійну літературу.

Висновки. Формування правового статусу релігійних організацій в Україні бере свій початок від язичництва. Язичництво УІІ- ІХ ст. набуло розвинених форм, хоча єдиної ієрархічної системи на той час не існувало.

Після проголошення християнства офіційною державною релігією, що привело до створення міцної та впливової організації-Православної Церкви залежної від світської влади.

Елементи цивільної правоздатності Церкви і релігійних організацій проявлялися і в радянські часи, але в обмежених та специфічних формах, а саме:

Православна Церква декретом 1918 року «Про відокремлення Церкви від держави і школи від Церкви», була відокремлена від держави, але при цьому не отримала прав приватного релігійного товариства.

Незважаючи на значну роль Церкви під час Великої Вітчизняної війни, її правовий статус не змінюється. Церква отримує відносні умови для свого існування через адміністративні розпорядження влади, релігійним організаціям надається «право обмеженої юридичної особи» .

Закон «Про свободу совісті і релігійні організації від 1 жовтня 1990 року, затвердив за окремими приходами, церковними установами, в тому числі і Патріархією, право юридичної особи. У Церкви з'являється право мати на праві власності нерухомість, захищати свої інтереси в судовому порядку, релігійні організації отримали змогу брати участь у суспільному житті і використовувати засоби масової інформації.

Чинний Закон «Про свободу совісті та релігійні організації» також не визначає на належному рівні правового статусу релігійних організацій, допускає велику кількість неточностей які потребують швидкого вирішення.

Таким чином, Церква – це самостійне структуроване релігійне об'єднання з відповідною системою управління, засноване на ієрархічному принципі з регламентацією відносин всередині нього, а також з релігійними чи світськими організаціями.

Церква, яка належить до будь-якого віросповідання, повинна користуватися захистом, який відповідає її меті та завданням, для яких вона призначена, якщо Церква була створена у відповідності до законів своєї релігії, то вона вправі здійснювати такі ж законні дії, як і звичайні юридичні особи [11,с. 17].

Література:

1. Федорів Ю. *Історія Церкви в Україні .Торонто.-1967.- С.7.*
2. Лозко Г.*Возродження українського язичества//Сварог.,2004 .-№9.- С.34*

3. Паньков А.І. „Барладяну-Бирладник В. Релігія і Боги Давньої Русі –України: Монографія. -Одеса: Юридична література,2005.- С.56.
4. История религий / Под. ред. А.Е.Чайковского, Н.А.Капочкина, М.С.Кудрявцева .Нижний Новгород 2001г.- С.101.
5. Релігійна свобода і права людини:Правничі аспекти.У 2 т.-Т.2.-Львів:Свічадо,2001.- С.215.
6. Рубльов О.С. Реєнт О.П. Українські визвольні змагання 1917-1921 рр. -К., Видавничий дім „Альтернативи”,1999.- С.96.
7. Ульяновський В.І. Церква в Українській Державі 1917-20 рр.(доба Гетьманату Павла Скоропадського):Нав.посібник.-К.:Либідь,1997.-С.138.
8. Історія релігії в Україні:Навчальний посібник /А.М.Колодний,П.Л. Яроцький,Б.О. Лобовик та ін.;за ред.. А.М. Колодного,П.Л.Яроцького.-К.:Т-во «Знання» «,КОО,1999.-С.501; див.дет..Кульчицький С.В.Україна між двома війнами (1921-1939 рр.)Т.11 – С.121.
9. Гидулянов П.В. Отделение церкви от государства в СССР. Систематизированный сборник действующего в СССР законодательства /Под ред. П.А.Красикова .-М.,1926.-С.132-134, 643-644.
10. Одинцов М.И. Русская Православная Церков в 80-хгодах XX столетия (общая оценка состояния,организационная структура,соціально-политическая деятельность).М.-1989.-С.79.
11. Свобода религий или убеждений:Законы влияющие на структуризацию религиозных общин. Обзорная конференция ОБСЕ Сентябрь 1999. Варшава/Польша.- С.17.

УДК 332: 338.246.83

В.Ю. Смочко
старший викладач,
Ужгородський навчальний центр
Київського національного торговельно-економічного університету

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПАРАДИГМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ РЕГІОНУ ЯКІСНИМИ ФАКТОРАМИ

У статті розглянуто основні методологічні підходи щодо забезпечення конкурентоспроможності якісними факторами. Обґрунтовано доцільність використання еволюційної економічної теорії в рамках концепції взаємодії конкурентоспроможності і якості життя.

***Ключові слова:** конкуренція, конкурентоспроможність, якість життя, методологія, еволюційна економіка.*

В статье рассмотрены основные методологические подходы к обеспечению конкурентоспособности качественными факторами. Обоснована целесообразность использования эволюционной экономической теории в рамках концепции взаимодействия конкурентоспособности и качества жизни.

***Ключевые слова:** конкуренция, конкурентоспособность, качество жизни, методология, эволюционная экономика.*

In the type the basic methodological approaches to competitiveness qualitative factors. The appropriateness of evolutionary economic theory in the concept of interaction between competitiveness and quality of life.

***Keywords.:** Competition, competitiveness, quality of life, methodology, evolutionary economics.*

Постановка проблеми. В сучасних умовах другої хвилі світової фінансової кризи, гостро постали питання посилення боротьби населення за свої права й підвищення якості життя.

Перехід до інформаційного (постіндустріального) суспільства провідних економічно розвинутих країн показав зростаючу роль людського фактору (людського капіталу) як у розвитку суспільства, так і у зростанні конкурентоспроможності усіх рівнів (держави, регіону, господарюючих суб'єктів).

Поряд із заходами антикризової боротьби, які активно запроваджують як уряди ЄС, так і США,з порядку денного не знімається питання підвищення конкурентоспроможності як одне з основних завдань національних економік.

Аналіз досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання проблеми. На підставі аналізу ряду досліджень у сфері конкурентних відносин, які були проведені вченими – представниками різних шкіл і напрямків [1, 2, 3, 4, 5, 6], можна стверджувати, що в цілому між ними існує достатнього ступеня узгодженість відносно теоретико-концептуальної бази, що становить підґрунтя найбільш відомих методів і